

การให้ความช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยผ่านการจัดสรรงบประมาณ ตามมาตรการฉุกเฉิน งบกลาง รายการเงินสำรองจ่าย เพื่อกรณีฉุกเฉินและจำเป็น และเงินอุดหนุนราชการ เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน¹

กนิษฐนันท์ ทรัพย์ศฤงคาร² และสมบุญ ศรีสรสิริ³

วันที่รับบทความ: 11 ธันวาคม 2567; วันที่แก้ไขล่าสุด: 28 กุมภาพันธ์ 2568; วันที่ตอบรับตีพิมพ์: 10 มีนาคม 2568

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ใช้วิธีการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ (Systematic Literature Review) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย จากการใช้งบกลาง 2 ประเภท ได้แก่ 1) รายการเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินและจำเป็น ผ่านการอนุมัติมติคณะรัฐมนตรี และ 2) เงินอุดหนุนราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน ซึ่งเป็นเครื่องมือทางการคลังที่ใช้ในสถานการณ์ภาวะฉุกเฉินภายใต้กรอบกฎหมายที่เกี่ยวข้องในบริบทของประเทศไทย ผ่านกรณีศึกษาสถานการณ์อุทกภัยพร้อมทั้งเปรียบเทียบปัญหา อุปสรรค และประสิทธิภาพในการจ่ายเงินทั้ง 2 ประเภทเพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ในเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงาน และแนวทางในการลดภาระการใช้จ่ายงบประมาณ ประเภทงบกลางกรณีฉุกเฉิน ผลการศึกษา พบว่ารัฐบาลกลางควรปรับปรุงกระบวนการให้ความช่วยเหลือเพื่อลดความล่าช้าและป้องกันการทุจริต กำหนดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนและโปร่งใส เพื่อให้ประชาชนตรวจสอบสิทธิ์เงินช่วยเหลือผ่านแอปพลิเคชันหรือเว็บไซต์กลาง และใช้ระบบพร้อมเพย์จ่ายเงินช่วยเหลือในประเภทเงินอุดหนุนราชการ แทนการเบิกจ่ายแบบเดิม ในส่วนของแนวทางการลดภาระการใช้จ่ายงบประมาณ ประเภทงบกลางกรณีฉุกเฉินในระยะยาว พบว่า การจัดเก็บภาษีเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะสำหรับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย การพัฒนาและส่งเสริมระบบการประกันภัย การกระจายอำนาจด้านการคลังที่จำเป็นและเร่งด่วนสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อป้องกันอุทกภัยอย่างยั่งยืน และการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน เป็นปัจจัยสำคัญในการลดภาระการใช้จ่ายงบประมาณ ประเภทงบกลางกรณีฉุกเฉินของประเทศ และเป็นการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ งบกลาง, การให้ความช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย, อุทกภัย

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต รายวิชา นโยบายและการจัดการการคลัง

² คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล จังหวัดนครปฐม 73170 อีเมล: ploykntn@gmail.com

³ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล จังหวัดนครปฐม 73170 อีเมล: somboon.sir@mahidol.ac.th

Assisting Flood Victims Through Budget Allocation Under Emergency Measures, Central Budget Items for Contingency Reserves, and Advance Funds to Aid Disaster Victims in Emergency Cases

Kanittanun supsaringkla⁴ and Somboon Sirisunhirun⁵

Received: 11 December 2024; Revised: 28 February 2025; Accepted: 10 March 2025

Abstract

This academic article employs a systematic literature review method to study approaches to assist flood victims using two types of central budget funds. These are: 1) emergency and necessary advance payment items approved by a Cabinet resolution, and 2) ad hoc appropriations for assisting disaster victims in emergencies. These financial instruments are used in emergency circumstances under the relevant legal framework in Thailand and are examined through case studies of flood situations. The article compares the issues, obstacles, and efficiency of fund disbursement for both types, leading to an analysis that proposes solutions for operational problems and strategies to reduce the financial burden of using central budget funds in emergencies. The study's findings indicate that the central government should improve the assistance process to minimize delays and prevent corruption, establish clear and transparent criteria so that the public can verify eligibility for aid via a centralized application or website, and adopt the PromptPay system for disbursements related to ad hoc appropriations instead of traditional methods. Regarding long-term strategies to reduce the financial burden of using central budget funds in emergencies, the study found that collecting earmarked taxes for disaster prevention and mitigation, developing and promoting an insurance system, urgently decentralizing fiscal authority to local administrative organizations, creating sustainable infrastructure to prevent floods, and implementing community-based disaster risk management are key factors in reducing the country's emergency budget burden and ensuring sustainable disaster prevention and mitigation.

Keywords Central Budget, Disaster Relief Assistance, Floods

⁴ Faculty of Social Sciences and Humanities, Mahidol University, Nakhon Pathom 73170. E-mail: ploykntn@gmail.com

⁵ Faculty of Social Sciences and Humanities, Mahidol University, Nakhon Pathom 73170. E-mail: somboon.sir@mahidol.ac.th

1. บทนำ

สาธารณสุขในประเทศไทยมีแนวโน้มความรุนแรงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง สาเหตุหลักเกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโลกที่ส่งผลกระทบให้ประเทศไทยเผชิญกับสภาพอากาศที่แปรปรวนมากขึ้น ทั้งในเรื่องของฝนตกหนัก อุณหภูมิที่สูงขึ้น พายุที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง ซึ่งเกิดขึ้นในหลายภูมิภาคของประเทศไทย ส่งผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน รวมทั้งเศรษฐกิจของประเทศอย่างเป็นวงกว้าง

สาธารณสุข ตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 หมายถึง อัคคีภัย วาตภัย อุทกภัย ภัยแล้ง โรคระบาดในมนุษย์ โรคระบาดสัตว์ โรคระบาดสัตว์น้ำ การระบาดของศัตรูพืช ตลอดจนภัยอื่นๆ อันมีผลกระทบต่อสาธารณสุข ไม่ว่าเกิดจากธรรมชาติหรือ มีผู้ทำให้เกิดขึ้น อุบัติเหตุ หรือเหตุอื่นใด ซึ่งก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิตร่างกายของประชาชน หรือความเสียหายแก่ทรัพย์สินของประชาชน หรือของรัฐ และให้หมายความรวมถึงภัยทางอากาศ และการก่อวินาศกรรมด้วย (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2550, น. 2)

สถานการณ์อุทกภัยในประเทศไทยถือว่าเป็นภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง โดยเฉพาะในช่วงฤดูฝน อุทกภัยมักสร้างความเสียหายอย่างรุนแรงทั้งชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน รวมทั้งความเสียหายต่อพื้นที่การเกษตร อีกทั้งยังสร้างความเสียหายต่อโครงสร้างพื้นฐานด้านสาธารณูปโภคอีกด้วย ดังนั้น การให้ความช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย ควรมีการให้ความช่วยเหลืออย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนและลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ซึ่งจะช่วยให้ผู้ประสบภัยที่ได้รับผลกระทบสามารถกลับมาฟื้นตัวได้อย่างรวดเร็ว

รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เล็งเห็นถึงปัญหาและผลกระทบต่อชีวิตของประชาชนอย่างยิ่ง จึงมีแนวทางในการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยอย่างเร่งด่วนในสถานะฉุกเฉิน โดยการจัดสรรงบประมาณและดำเนินการตามมาตรการฉุกเฉินจากงบกลาง รายการเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินและจำเป็น และเงินอุดหนุนราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน ดังนั้น การให้ความช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัยจากงบกลางทั้ง 2 ประเภท มีกระบวนการและขั้นตอนที่ชัดเจน โดยหน่วยงานหลักที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย มุ่งเน้นให้เกิดการจ่ายเงินช่วยเหลือผู้ประสบภัยเป็นไปด้วยความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากที่สุด เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนอย่างเร่งด่วน

2. สถานการณ์อุทกภัยในประเทศไทย

ประเทศไทยต้องเผชิญกับอุทกภัยที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและรุนแรง ปัญหาอุทกภัยไม่เพียงแต่ทำให้ชุมชนและพื้นที่เกษตรกรรมได้รับความเสียหายเท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม และการดำรงชีวิตของประชาชนอย่างเป็นวงกว้าง

อุทกภัย เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ภาวะโลกร้อนทำให้อุณหภูมิของน้ำทะเลสูงขึ้น ทำให้ชั้นบรรยากาศมีความชื้นเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเมื่อมีปัจจัยเร่งกรณีฝนจากร่องมรสุม จะส่งผลให้ฝนตกหนักจนเกิดอุทกภัย อีกทั้ง การพัฒนาพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมกับบริบท

ของภูมิศาสตร์ เกิดจากการที่มนุษย์ใช้พื้นที่หรือทรัพยากรธรรมชาติ โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบในระยะยาวหรือลักษณะทางธรรมชาติของพื้นที่นั้นๆ (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2565, น. 5)

อุทกภัย สามารถพิจารณาความหมายของสถานการณ์ในภาวะฉุกเฉินได้จากคำนิยามและระดับความรุนแรงของแต่ละประเด็น ที่กำหนดไว้ตามกฎหมายเฉพาะที่เกี่ยวข้อง อุทกภัยถูกกำหนดคำนิยามของคำว่าสถานการณ์ฉุกเฉิน ในพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 (สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2548, น. 2) และระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยเงินทดรองราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ. 2562

จากการเปรียบเทียบสถานการณ์อุทกภัยปี พ.ศ. 2554 ซึ่งเป็นหนึ่งในอุทกภัยที่รุนแรงที่สุดในประวัติศาสตร์ของประเทศไทย น้ำท่วมขังในพื้นที่หลายจังหวัดโดยเฉพาะภาคกลาง รวมถึงกรุงเทพฯ ทำให้มีผู้เสียชีวิตมากกว่า 800 คน และส่งผลกระทบทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรง สาเหตุเกิดจากฝนตกหนักอย่างต่อเนื่องจากอิทธิพลของลานีญา ทำให้มีปริมาณน้ำในแม่น้ำเจ้าพระยาและแม่น้ำป่าสักสูงขึ้น น้ำที่กักเก็บในเขื่อนบางแห่ง เช่น เขื่อนภูมิพล และเขื่อนสิริกิติ์เต็มความจุ ทำให้ต้องระบายน้ำลงสู่แม่น้ำอื่นๆ ซึ่งนำไปสู่การเข้าท่วมในพื้นที่ลุ่มต่ำ

กรณีอุทกภัย พ.ศ. 2565 แม้ว่าจะไม่รุนแรงเท่าปี พ.ศ. 2554 แต่ก็สร้างความเสียหายในหลายพื้นที่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลาง โดยเฉพาะจังหวัดอุบลราชธานี และอุดรธานี สาเหตุเกิดจากฝนตกหนักจากพายุโซนร้อน เช่น พายุโนรู ที่ส่งผลให้มีฝนตกอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศโลก

ในขณะที่อุทกภัย พ.ศ. 2567 มีความรุนแรงมากในหลายจังหวัดที่ไม่เคยประสบปัญหาอุทกภัยมาก่อน โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือของประเทศไทย สาเหตุเกิดจากสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดฝนตกหนักจากลมมรสุมและพายุที่รุนแรงกว่าปกติ อีกทั้งมีพายุหลายลูกที่เข้าสู่ประเทศไทย ประกอบกับการระบายน้ำจากเขื่อนซึ่งไม่สามารถรองรับปริมาณน้ำได้อย่างเต็มที่ ข้อมูลจากสำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (GISTDA) พบว่าในหลายจังหวัดทางภาคเหนือเป็นพื้นที่ที่ไม่เคยเกิดอุทกภัย และเป็นสถานการณ์อุทกภัยที่ฉับพลัน ประชาชนจึงไม่คาดการณ์ว่าจะเกิดขึ้นในพื้นที่ของตนเอง ส่งผลให้บ้านเรือนและทรัพย์สินของประชาชนถูกทำลาย เส้นทางคมนาคมบางเส้นทางได้รับความเสียหาย นอกจากนี้ ยังมีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตด้วย

อุทกภัยดังกล่าวมีความรุนแรงและเกิดขึ้นอย่างฉับพลัน ทำให้รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ออกแนวทางและมาตรการในการให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับผลกระทบอย่างเร่งด่วน โดยมีเครื่องมือทางการคลังที่สำคัญ คือ การจัดสรรงบประมาณตามมาตรการฉุกเฉิน งบกลาง (สุรสีห์ บัวจันทร์ และสมบุรณ์ ศิริสรศิริ, 2567, น. 2) รายการเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินและจำเป็นผ่านมติคณะรัฐมนตรี และเงินทดรองราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน ซึ่งสะท้อนถึงการให้ความสำคัญของรัฐบาลในการบรรเทาทุกข์

แก่ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากอุทกภัย ซึ่งการใช้งบประมาณดังกล่าวเป็นการบรรเทาผลกระทบจากอุทกภัยที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนอย่างรวดเร็ว

3. แนวทางการดำเนินการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย

3.1 แนวทางการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย จากการใช้งบกลาง รายการเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินและจำเป็น ผ่านการอนุมัติมติคณะรัฐมนตรี (ครม.) ปี พ.ศ. 2565 และ พ.ศ. 2567

ตารางที่ 1 สรุปแนวทางการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย จากการใช้งบกลาง รายการเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินและจำเป็น ผ่านการอนุมัติมติคณะรัฐมนตรี (ครม.) ปี พ.ศ. 2565 และ พ.ศ. 2567

ลำดับ	หน่วยดำเนินการ	รายละเอียดขั้นตอนการปฏิบัติ (วงเงินตามมติคณะรัฐมนตรี)
ประกาศเขตพื้นที่ประสบสาธารณภัย/เขตการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน		
1	จังหวัด (สนง.ปภ. จังหวัด)	จังหวัดจัดประชุมชี้แจงทำความเข้าใจให้กับเจ้าหน้าที่อำเภอ/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
2	อำเภอ	อำเภอจัดให้คณะทำงานสำรวจในพื้นที่ประสบภัยในแต่ละหมู่บ้าน (คณะทำงานประกอบด้วย ปลัดอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านผู้บริหารท้องถิ่น ผู้นำชุมชน)
3	คณะทำงานที่อำเภอแต่งตั้ง	คณะทำงานที่อำเภอแต่งตั้งขึ้น ทำหน้าที่ออกสำรวจรายละเอียดของผู้ประสบภัยที่มีสิทธิได้รับการช่วยเหลือตามมติคณะรัฐมนตรี ตามแบบรายงานระดับท้องถิ่น (แบบ ท.1) ทั้งนี้ ให้คณะทำงานแจ้งผู้ประสบภัยที่ยังได้ลงทะเบียนพร้อมเพย์ (PromptPay) ด้วยการผูกบัญชีธนาคารกับเลขประจำตัวประชาชนไปลงทะเบียนบริการพร้อมเพย์ โดยผูกบัญชีธนาคารกับเลขประจำตัวประชาชนให้เรียบร้อยแล้ว
4	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นออกสำรวจความเสียหาย สอบข้อเท็จจริงพร้อมถ่ายภาพประกอบ และรวบรวมเอกสารของผู้ประสบภัย ได้แก่ สำเนาบัตรประชาชน สำเนาทะเบียนบ้าน สัญญาเช่าบ้าน (กรณีเช่าบ้าน) กรณีบ้านไม่มีเลขที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องออกหนังสือรับรองผู้ประสบภัยที่อาศัยอยู่ในบ้านดังกล่าว และ จัดพิมพ์ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจของคณะทำงาน และให้มีการจัดทำประชาคมหมู่บ้าน พร้อมทั้งให้ผู้บริหารท้องถิ่นลงนามรับรองในฐานะผู้อำนวยการท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 แล้วจัดส่งให้อำเภอ
5	อำเภอ และ ก.ช.ภ.อ.	อำเภอตรวจสอบข้อมูลรายละเอียดที่ได้รับจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้ว เสนอต่อคณะกรรมการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติอำเภอ (ก.ช.ภ.อ.) พิจารณาให้ความเห็นชอบเมื่อ ก.ช.ภ.อ. ให้ความเห็นชอบแล้ว ให้อำเภอจัดทำรายงานตามแบบรายงานระดับอำเภอ (แบบ อ.1) และนายอำเภอ

ลำดับ	หน่วยดำเนินการ	รายละเอียดขั้นตอนการปฏิบัติ (วงเงินตามมติคณะรัฐมนตรี)
		ลงนามรับรองความถูกต้อง จัดส่งให้จังหวัด โดยให้ส่งทั้งแบบ อ.1 และแบบท.1 ที่ได้รับความเห็นชอบจาก ก.ช.ก.อ.
6	จังหวัด (สนง.ปภ.จังหวัด)	จังหวัดโดยสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด (สนง.ปภ.จังหวัด) ตรวจสอบความถูกต้อง แล้วนำเสนอคณะกรรมการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติจังหวัด (ก.ช.ก.จ.) พิจารณาให้ความเห็นชอบ เมื่อ ก.ช.ก.จ. ให้ความเห็นชอบแล้ว ให้สนง.ปภ.จังหวัดจัดทำรายงานตามแบบรายงานระดับจังหวัด (แบบ จ.1) แล้วเสนอต่อผู้ว่าราชการจังหวัดลงนามรับรองว่าเป็นผู้มีสิทธิได้รับความช่วยเหลือตามมติคณะรัฐมนตรี และลงนามในหนังสือนำเสนอส่งกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พร้อมกับส่งข้อมูลรายละเอียดจำนวนครัวเรือนที่ขอรับการช่วยเหลือตามช่องทางที่กำหนดประกอบด้วย (1) File Scan หนังสือนำเสนอที่ผู้ว่าราชการจังหวัดลงนาม (2) ข้อมูลบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิได้รับความช่วยเหลือให้ดำเนินการจัดส่งในรูปแบบ PDF File (2.1) รูปแบบ Excel File (เพื่อจัดรูปแบบรายชื่อ ส่งกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเพื่อให้ธนาคารออมสินดำเนินการต่อไป) (2.2) รูปแบบ PDF File (เพื่อตรวจสอบกับต้นฉบับป้องกันการแก้ไขข้อมูล) ทั้งนี้ ให้สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดทยอยจัดส่งข้อมูล และเอกสารตัวจริง โดยด่วนที่สุด โดยให้เก็บรักษาต้นฉบับข้อมูลรายละเอียดที่ได้รับจากอำเภอไว้ เพื่อให้สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินตรวจสอบป้องกันการแก้ไขข้อมูล
7	สนง.ปภ.จังหวัด/กรมปภ.	จังหวัดตรวจสอบข้อมูลรายชื่อแล้วส่งให้กรมปภ. และกรมปภ.ส่งข้อมูลให้ธนาคารออมสิน เพื่อจ่ายเงินโดยด่วนที่สุด
8	ธนาคารออมสิน	จ่ายเงินให้แก่ผู้ประสบภัยเข้าบัญชีธนาคารที่ผู้ประสบภัยผูกพร้อมเพย์ไว้

ที่มา: แนวทางการปฏิบัติงาน เพื่อจ่ายเงินช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย ในช่วงฤดูฝน ปี พ.ศ. 2567 จัดทำโดยกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (2567ก)

อุทกภัย ปี พ.ศ. 2554 พ.ศ. 2565 และ พ.ศ. 2567 มีแนวทางการให้ความช่วยเหลือที่คล้ายคลึงกันในแง่ของการบรรเทาความเดือดร้อนเร่งด่วน ตามสถานการณ์และความรุนแรงของอุทกภัยกระทรวงมหาดไทย โดยกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยได้จัดประชุมชี้แจงทำความเข้าใจกับผู้ว่าราชการจังหวัด หัวหน้าสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด นายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยได้จัดทำแนวทางการปฏิบัติงาน และหลักเกณฑ์เพื่อจ่ายเงินช่วยเหลือผู้ประสบภัยให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในทุกจังหวัด และให้จังหวัดจัดประชุมชี้แจงทำความเข้าใจให้แก่เจ้าหน้าที่อำเภอ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และ

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ก่อนเริ่มดำเนินการสำรวจผู้ประสบอุทกภัย ทั้งนี้ให้อำเภอแต่งตั้งคณะทำงาน ตรวจสอบในแต่ละหมู่บ้าน ดำเนินการสำรวจข้อมูลรายละเอียดของผู้ประสบภัยพิบัติที่มีสิทธิได้รับการให้ความช่วยเหลือตามมติคณะรัฐมนตรี (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2567ก, น. 3)

เนื่องจากอุทกภัยที่เกิดขึ้น มีผลกระทบครอบคลุมพื้นที่กว้างขวาง การให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัย เป็นเงินช่วยเหลือเบื้องต้นให้ผู้ประสบภัยสามารถนำไปใช้จ่าย ในการดำรงชีวิตระหว่างที่กำลังฟื้นฟูสภาพความเสียหายในช่วงที่ยังไม่สามารถประกอบอาชีพ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความช่วยเหลือโดยเร็ว จึงให้จังหวัดแต่งตั้งคณะทำงาน ตรวจสอบข้อมูลผู้ประสบภัยประจำจังหวัด เพื่อปฏิบัติหน้าที่ตรวจสอบความซ้ำซ้อนของข้อมูล รายชื่อครัวเรือน เปรียบเทียบการสำรวจ ตรวจสอบ โดยให้ทยอยส่งเป็นรายหมู่บ้าน รายตำบล ราย อำเภอ ที่มีจำนวนครบถ้วน สมบูรณ์พร้อมที่จ่ายเงินได้ (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2567ก, น. 2)

ในปี พ.ศ. 2554 มีจังหวัดที่ได้รับผลกระทบทั้งสิ้น 74 จังหวัด รวม 844 อำเภอ 5,919 ตำบล 53,380 หมู่บ้าน ราษฎรได้รับความเดือดร้อน 16,224,302 คน 5,247,125 ครัวเรือน มีผู้เสียชีวิต 1,026 คน บาดเจ็บ 33 คน มี พื้นที่การเกษตรได้รับความเสียหาย 11,798,241 ไร่ รวมมูลค่าความเสียหายทั้งสิ้นประมาณ 23,839 ล้านบาท คณะรัฐมนตรีมีการอนุมัติกรอบ วงเงินหลายครั้ง รวมทั้งสิ้นทั้งหมดโดยประมาณจำนวนเงิน 40,000,000,000 ล้านบาท เป็นการจ่ายเงินอัตราเดียวครัวเรือนละ 5,000 บาท (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2555, น. 2) ซึ่งอาจมีแนวทางในการปฏิบัติที่ยังไม่มีความชัดเจนมากนัก แต่ทั้งนี้ปรากฏหลักฐานว่า มีผู้แทนหน่วยงานต่างๆ ได้แก่ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย สำนักงานคณะกรรมการ ป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน สำนักงานพัฒนา เทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น เป็นคณะอนุกรรมการเพื่อทำหน้าที่ในการติดตาม ตรวจสอบความเสียหายจากสถานการณ์ อุทกภัย และดำเนินการเร่งรัดการจ่ายเงินให้เป็นไปอย่างทั่วถึง รวดเร็ว และเป็นธรรม โดยจ่ายเงินเข้าบัญชีธนาคารของผู้ประสบภัย 2 ธนาคาร ได้แก่ ธนาคารธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตร และธนาคารออมสิน (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2555, น. 4-6)

ในปี พ.ศ. 2565 คณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2565 อนุมัติกรอบ วงเงินจำนวนเงิน 6,258,540,000 ล้านบาท ในกรุงเทพมหานคร และจังหวัด 66 จังหวัด ที่อยู่ในพื้นที่ได้ประกาศเขตพื้นที่ประสบสาธารณภัยและหรือประกาศเขตการให้ความช่วยเหลือ ผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน หลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีการจ่ายเงินช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย ปี พ.ศ. 2565 แบ่งเป็น 3 กรณี กรณีที่ 1 น้ำท่วมขังตั้งแต่ 1 วัน (24 ชั่วโมง) แต่ไม่เกิน 7 วัน และทรัพย์สินเสียหาย หรือเกินกว่า 7 วัน แต่ไม่เกิน 30 วัน ครัวเรือนละ 5,000 บาท กรณีที่ 2 น้ำท่วมขังติดต่อกัน เกินกว่า 30 วัน แต่ไม่เกิน 60 วัน ครัวเรือนละ 7,000 บาท กรณีที่ 3 น้ำท่วมขังติดต่อกัน เกินกว่า 60 วัน ขึ้นไป ครัวเรือนละ 9,000 บาท

ในขณะปี พ.ศ. 2567 คณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2567 อนุมัติกรอบ วงเงินจำนวนเงิน 3,045,519,000 ล้านบาท ใน 57 จังหวัดทั่วประเทศ ที่อยู่ในพื้นที่ได้ประกาศ

เขตพื้นที่ประสบสาธารณภัยและหรือประกาศเขตการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน หลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีการจ่ายเงินช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย ปี พ.ศ. 2567 ประกอบด้วย 2 หลักเกณฑ์ ได้แก่ 1) เป็นที่อยู่อาศัยประจำในพื้นที่น้ำท่วม ดินถล่ม น้ำท่วมฉับพลัน น้ำป่าไหลหลาก น้ำล้นตลิ่ง ไม่เกิน 7 วัน และทรัพย์สินได้รับความเสียหาย 2) เป็นที่อยู่อาศัยประจำที่ถูกน้ำท่วมขัง เกินกว่า 7 วัน ทั้ง 2 กรณีเป็นการจ่ายเงินเหมาจ่ายอัตราเดียวครัวเรือนละ 9,000 บาท

การจ่ายเงินให้ความช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยในปี พ.ศ. 2565 และ พ.ศ. 2567 ประสบภัยหลายครั้งได้รับความช่วยเหลือเพียงครั้งเดียว โดยการจ่ายเงินช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย ธนาคารออมสินเป็นผู้จ่ายเงินให้แก่ผู้ประสบภัยที่มีสิทธิได้รับเงินช่วยเหลือโดยตรงโดยการโอนเงินเข้าบัญชีผ่านระบบพร้อมเพย์ (PromptPay) ทุกธนาคาร

มติคณะรัฐมนตรีดังกล่าว จึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้หน่วยงานของรัฐ ดำเนินการช่วยเหลือประชาชนได้โดยรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ หน่วยงานที่ได้รับมอบหมาย ได้แก่ กระทรวงมหาดไทย กรมการปกครอง กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยหน่วยงานเหล่านี้มีการบูรณาการการทำงานร่วมกันในการจัดสรรเงินช่วยเหลือ

3.2 แนวทางการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัย จากการใช้งบกลาง ประเภทเงินอุดหนุนราชการตามระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยเงินอุดหนุนราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ. 2562

เงินอุดหนุนราชการ คือ เงินที่หน่วยงานของรัฐเบิกจ่ายไปก่อน เพื่อใช้จ่ายในกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วน หรือเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉินที่ต้องดำเนินการทันที โดยไม่สามารถรอการจัดสรรงบประมาณปกติได้ เงินประเภทนี้ถูกกำหนดขึ้นเพื่อให้รัฐสามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างทันท่วงที โดยเฉพาะในกรณีภัยพิบัติหรือเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนอย่างรุนแรง

เงินอุดหนุนราชการมีลักษณะเป็นเงินที่ใช้จ่ายชั่วคราวและต้องได้รับการขอคืน การใช้จ่ายเงินประเภทนี้ต้องดำเนินการตามระเบียบของทางราชการ ซึ่งกำหนดให้มีการตรวจสอบและรายงานผลการใช้จ่ายอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ หน่วยงานที่ใช้เงินอุดหนุนราชการต้องจัดทำเอกสารแสดงรายละเอียดของการใช้จ่าย เพื่อแสดงความโปร่งใสและความรับผิดชอบต่อเงินงบประมาณของแผ่นดิน

เงินอุดหนุนราชการกรณีดังกล่าวนี้ โดยหลักการการใช้จ่ายเงินต้องมีความรอบคอบและรัดกุม เพราะเป็นการใช้จ่ายเงินที่อยู่ ณ คลังจังหวัด ซึ่งเป็นอำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัดหรือนายอำเภอ ในการอนุมัติใช้ซึ่งมีจุดมุ่งหมายในการให้ความช่วยเหลือกรณีฉุกเฉินเป็นการเฉพาะหน้า ดังนั้น จึงไม่ใช่วิธีการบูรณะ ซ่อมแซม ที่ต้องต้องใช้งบประมาณตามปกติ ดังนั้น การดำเนินการกรณีดังกล่าวเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจึงต้องมีความรอบคอบรัดกุม ขณะเดียวกันการใช้จ่ายก็ต้องให้เกิดความรวดเร็วด้วย เพื่อให้เหมาะสมในการแก้ไขปัญหากรณีฉุกเฉินอุทกภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตารางที่ 2 สรุปแนวทางการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากการใช้งบกลาง เงินตรองราชการ ตามระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยเงินตรองราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ. 2562 กรณีวงเงินจังหวัดเชิงป้องกันหรือยับยั้งภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน 10 ล้านบาท

ลำดับ	หน่วยดำเนินการ	รายละเอียดขั้นตอนปฏิบัติงาน (วงเงินจังหวัด 10 ล้าน)
ไม่ต้องประกาศเขตพื้นที่ประสบสาธารณภัย/เขตการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน		
1	อำเภอ/หน่วยงานอื่น ๆ ที่ขอรับการสนับสนุน	อำเภอ/หน่วยงานที่เกี่ยวข้องคาดว่าจะเกิดภัยพิบัติ หรือเกิดภัยพิบัติในเวลาอันใกล้
2		รายงานสถานการณ์แนวโน้มความรุนแรงที่จะส่งผลกระทบ และทำให้เกิดความเสียหายไปยังจังหวัด
3	จังหวัด (สนง.ปภ. จังหวัด)	ประชุมคณะกรรมการดำเนินการเงินป้องกันหรือยับยั้งภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน (ผวจ.แต่งตั้งคณะกรรมการฯ อย่างน้อย 5 คน)
4	สนง.ปภ.จังหวัด ในฐานะเลขานุการ	สนง.ปภ.จ. จัดทำบันทึกเสนอมาตรการ/แนวทางในการป้องกันหรือยับยั้งภัยพิบัติ รวมถึงรายการค่าใช้จ่ายที่จำเป็นต่อผู้ว่าราชการจังหวัด
5	คณะกรรมการฯ	ผวจ. พิจารณาเห็นชอบมาตรการและอนุมัติค่าใช้จ่าย
6		สนง.ปภ.จ. แจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามมาตรการ/แนวทางที่ได้รับการเห็นชอบและอนุมัติ
7	การเบิกเงินจากคลัง	
	สนง.ปภ.จังหวัด	7.1 สนง.ปภ.จ. บันทึกข้อมูลในระบบ DIMS ระบบจะออกเลข DIMS (เลขอ้างอิงขอเปิดภัย) เสนอผู้มีอำนาจอนุมัติ
	คลังจังหวัด	7.2 คลังจังหวัด ตรวจสอบข้อมูลในระบบ DIMS และตั้งเลขวงเงินในระบบ GFMS
	อำเภอ/หน่วยงานอื่น ๆ ที่ขอรับการสนับสนุน	7.3 อำเภอ/หน่วยงานขอยืมเงิน โดยสนง.ปภ.จ.เสนอผู้มีอำนาจพิจารณาอนุมัติยืมเงิน
	สนง.ปภ.จังหวัด	7.4 สนง.ปภ.จ. วาง ขบ.03 ในระบบ GFMS และคลังจังหวัดอนุมัติ 7.5 จ่ายเช็คให้กับอำเภอ/หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการป้องกันหรือยับยั้งภัยพิบัติ
	อำเภอ/หน่วยงานอื่น ๆ ที่ขอรับการสนับสนุน	7.6 อำเภอ/หน่วยงานอื่น ๆ ที่ขอรับการสนับสนุนการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างตามระเบียบเมื่อได้รับมอบอำนาจ) 7.7 ส่งเอกสารหลักฐานการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติพร้อมแบบ ท.3 ไปยัง สนง.ปภ.จ.
	สนง.ปภ.จังหวัด	7.8 สนง.ปภ.จ. ดำเนินการขอรับโอนเงินงบประมาณรายจ่ายเพื่อชดเชยเงินตรองราชการฯ ประจำปีงบประมาณ

ที่มา: ระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยเงินตรองราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ. 2562 (กระทรวงการคลัง, 2562)

ตารางที่ 3 สรุปแนวทางการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากการใช้งบกลาง เงินทรองราชการ ตามระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยเงินทรองราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ. 2562 กรณีวงเงินจังหวัดเชิงบรรเทาความเดือดร้อน 20 ล้านบาท

ลำดับ	หน่วยดำเนินการ	รายละเอียดขั้นตอนปฏิบัติงาน (วงเงินจังหวัด 20 ล้าน)	
ประกาศเขตพื้นที่ประสบสาธารณภัย/เขตการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน			
		กรณีที่ 1 ผวจ.จัดสรรเงินทรองฯ ให้ อำเภอ/หน่วยงานที่ขอรับการ สนับสนุน	กรณีที่ 2 ผวจ. ไม่ได้จัดสรรเงิน ทรองฯ
1	องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นออกสำรวจความเสียหายจากสาธารณภัย สอบข้อเท็จจริงสำหรับความเสียหายพร้อมถ่ายภาพประกอบ และเอกสาร ของผู้ประสบภัยได้แก่ สำเนาบัตรประชาชน สำเนาทะเบียนบ้าน สัญญาเช่า บ้าน (กรณีเช่าบ้าน) กรณีบ้านไม่มีเลขที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้อง ออกหนังสือรับรองผู้ประสบภัยที่อาศัยอยู่ในบ้านดังกล่าว พร้อมกับประเมิน ราคาความเสียหายตามราคากลางและตรวจสอบข้อมูลรายละเอียดที่ได้จาก การสำรวจ เสนอต่อคณะกรรมการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ อำเภอ (ก.ช.ภ.อ.)	
2	อำเภอ	ดำเนินการประชุม ก.ช.ภ.อ. เพื่อ พิจารณา และมีมติเห็นชอบให้ความ ช่วยเหลือ	ดำเนินการประชุม ก.ช.ภ.อ. เพื่อ พิจารณา และมีมติเห็นชอบให้ความ ช่วยเหลือ และเสนอข้อมูลต่อ คณะกรรมการให้ความช่วยเหลือ ผู้ประสบภัยพิบัติจังหวัด (ก.ช.ภ.จ.)
3	อำเภอ/จังหวัด	นายอำเภออนุมัติให้จ่ายเงินทรอง ราชการ ตามมติที่ประชุม ก.ช.ภ.อ.	ดำเนินการประชุม ก.ช.ภ.จ. เพื่อ พิจารณา และมีมติเห็นชอบให้ความ ช่วยเหลือ
4			ผวจ. อนุมัติให้จ่ายเงินทรอง ราชการตามมติที่ประชุม ก.ช.ภ.จ.
5	การเบิกเงินจากคลัง		
	สนง.ปภ.จังหวัด	5.1 สนง.ปภ.จ. บันทึกข้อมูลในระบบ DIMS ระบบจะออกเลข DIMS (เลขอ้างอิงขอเปิดภัย) เสนอผู้มีอำนาจอนุมัติ	
	คลังจังหวัด	5.2 คลังจังหวัด ตรวจสอบข้อมูลในระบบ DIMS และตั้งเลขวงเงินในระบบ GFMIS	
	อำเภอ/หน่วยงาน อื่นๆ ที่ขอรับการ สนับสนุน	5.3 อำเภอ/หน่วยงานขอยืมเงิน โดยสนง.ปภ.จ.เสนอผู้มีอำนาจพิจารณา อนุมัติยืมเงิน	
	สนง.ปภ.จังหวัด	5.4 สนง.ปภ.จ. วาง ขบ.03 ในระบบ GFMIS และคลังจังหวัดอนุมัติ	

ลำดับ	หน่วยดำเนินการ	รายละเอียดขั้นตอนปฏิบัติงาน (วงเงินจังหวัด 20 ล้าน)
		5.5 จ่ายเช็คให้กับอำเภอ/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
	อำเภอ/หน่วยงาน อื่นๆ ที่ขอรับการ สนับสนุน	5.5 อำเภอ/หน่วยงานอื่น ๆ ที่ขอรับการสนับสนุนการดำเนินการจัดซื้อ จัดจ้างตามระเบียบเมื่อได้รับมอบอำนาจ หรือจ่ายเป็นเงินสดให้กับ ประชาชน
		5.6 ส่งเอกสารหลักฐานการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ พร้อมแบบ ท.3 ไปยัง สนง.ป.ก.จ.
	สนง.ป.ก.จังหวัด	5.7 สนง.ป.ก.จ. ดำเนินการขอรับโอนเงินงบประมาณรายจ่ายเพื่อชดใช้ เงินทดรองราชการฯ ประจำปีงบประมาณ

ที่มา: ระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยเงินทดรองราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ. 2562 (กระทรวงการคลัง, 2562)

การจ่ายเงินทดรองราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน แบ่งเป็น 2 กรณี

(1) เมื่อเป็นที่คาดหมายว่าจะเกิดภัยพิบัติกรณีฉุกเฉินขึ้นในเวลาอันใกล้และจำเป็นต้องรีบดำเนินการโดยฉับพลัน ให้ส่วนราชการใช้จ่ายเงินทดรองราชการในเชิงป้องกันหรือยับยั้งภัยพิบัติกรณีฉุกเฉินนั้นได้ โดยไม่ต้องประกาศเขตการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน ภายในวงเงินไม่เกิน 10,000,000 บาท

(2) เมื่อดำเนินการตามข้อ (1) แล้วแต่ยังไม่สามารถป้องกันหรือยับยั้งภัยพิบัติกรณีฉุกเฉินได้ให้ประกาศเขตการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน โดยจังหวัดสามารถใช้จ่ายเงินทดรองราชการในเชิงบรรเทาความเดือดร้อน วงเงิน 20,000,000 ล้านบาท ให้จ่ายเป็นค่าใช้จ่ายตามหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไข และอัตราที่กระทรวงการคลังกำหนด คือหลักเกณฑ์การใช้จ่ายเงินทดรองราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ. 2563 อาศัยอำนาจตามความในข้อ 27 แห่งระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยเงินทดรองราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ. 2562

(3) หากมีความจำเป็นต้องจ่ายเงินนอกเหนือหลักเกณฑ์ตามข้อ (2) ต้องได้รับอนุมัติจากกระทรวงการคลังก่อน กรณีปี พ.ศ. 2554 ไม่มีการปฏิบัตินอกเหนือหลักเกณฑ์ เนื่องจากมีการให้ความช่วยเหลือหลายวงเงิน เช่น วงเงินด้านการซ่อมแซมบ้านเรือนที่ได้รับความเสียหายผ่านการช่วยเหลือจากกองทุนช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย สำนักนายกรัฐมนตรีช่วยเหลือกรณีบ้านได้รับความเสียหายทั้งหลัง เป็นค่าวัสดุหลังละไม่เกิน 240,000 บาท และมีวงเงินฟื้นฟูด้านเส้นทางคมนาคมอีกวงเงิน 1,953,684,800 ล้านบาท (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2555, น. 4) และในปี พ.ศ. 2565 ก็ไม่มีการปฏิบัตินอกเหนือหลักเกณฑ์ เนื่องจากอุทกภัยเป็นการท่วมพื้นที่ซ้ำเดิม การให้ความช่วยเหลือสามารถปฏิบัติตามระเบียบได้ตามปกติ แต่กรณีอุทกภัยปี พ.ศ. 2567 กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยได้ขออนุมัติปฏิบัตินอกหลักเกณฑ์ฯ จากกระทรวงการคลัง เนื่องจากสถานการณ์มีความรุนแรงและส่งผลกระทบในบางพื้นที่

มีดินโคลน รวมถึงซากสัตว์ต่างๆ ไหลเข้าสู่บ้านเรือนของประชาชน จนส่งผลกระทบทำให้ไม่สามารถดำรงชีวิตปกติได้ จึงมีความจำเป็นต้องทำความสะอาดดินโคลน โดยประเมินจากพื้นที่ใช้สอยของบ้านพักเฉลี่ย 100 ตารางเมตร สูงเฉลี่ย 1 เมตร โดยประมาณการต้องใช้แรงงาน 10 คน x ค่าแรงขั้นต่ำ (345 บาทต่อคนต่อวัน) x ระยะเวลาการดำเนินการ 5 วัน รวมเป็นจำนวนเงิน 17,250 บาท ดังนั้น กระทรวงการคลังได้อนุมัติค่าทำความสะอาดดินโคลน รวมถึงซากสัตว์ต่างๆ บริเวณที่อยู่อาศัยประจำ หลังละ 10,000 บาท ตามความจำเป็นและเหมาะสม เพื่อเป็นการบรรเทาความเดือดร้อนเฉพาะหน้าอย่างรวดเร็ว

กรณี ตามข้อ (2) และ ข้อ (3) มีระยะเวลาการให้ความช่วยเหลือนับแต่วันที่เกิดภัย ตามประกาศเขตพื้นที่ประสบสาธารณภัยและหรือประกาศเขตการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน ระยะเวลาการให้ความช่วยเหลือ 90 วัน

4. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ

4.1 การพิจารณาการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัย

กรณีการใช้งบกลาง รายการเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินและจำเป็น ที่ผ่านการอนุมัติมติคณะรัฐมนตรี มีหลักเกณฑ์ฯ การพิจารณาที่ชัดเจน การจ่ายเงินเป็นรูปแบบการเหมาจ่ายตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2554 พ.ศ. 2565 และ พ.ศ. 2567 แต่ในการปฏิบัติงานในปี พ.ศ. 2554 พบปัญหาจากหน่วยปฏิบัติงานที่ไม่มีโครงสร้างเพื่อรองรับภารกิจพิเศษ อัตราค่าจ้างหน้าที่มีไม่เพียงพอ ทำให้เกิดความล่าช้าในการให้ความช่วยเหลือ พื้นที่ เยียวยาประชาชน ปัญหาจากระบบโปรแกรมที่ใช้ในการดำเนินการยังไม่มีประสิทธิภาพ มีความซับซ้อน ยากต่อการบันทึกข้อมูล และมีหน่วยความจำไม่เพียงพอจะรองรับปริมาณงานที่มากในคราวเดียวกัน เนื่องจากการดำเนินการอย่างเร่งด่วน ทำให้ระบบยังไม่มีประสิทธิภาพ (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2555, น. 6) แต่ในปี พ.ศ. 2565 และ พ.ศ. 2567 ระบบการกรอกข้อมูลมีความเสถียร เนื่องจากการพัฒนาของเทคโนโลยี ทำให้ผู้ปฏิบัติงานพิจารณาการให้ความช่วยเหลือได้ตามหลักเกณฑ์ฯ และปฏิบัติหน้าที่เป็นไปด้วยความราบรื่น

กรณีการใช้งบกลาง ตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยเงินทดรองราชการ เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ. 2562 การพิจารณาตามหลักเกณฑ์ฯ พบว่ามีปัญหาในขั้นตอนการสำรวจความเสียหายและการจัดเก็บข้อมูล ในด้านความครอบคลุมและความถูกต้อง เนื่องจากขาดผู้เชี่ยวชาญในการสำรวจประเมินความเสียหาย ทำให้เกิดข้อถกเถียงว่าทำไมบ้านหลังนี้ได้เงินช่วยเหลือมากกว่าบ้านหลังอื่น

4.2 ขั้นตอนการดำเนินงานหลายขั้นตอนทำให้เกิดความล่าช้า

กรณีการใช้งบกลาง รายการเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินและจำเป็น ที่ผ่านการอนุมัติมติคณะรัฐมนตรี พบว่า ขั้นตอนการดำเนินงานไม่มีความซับซ้อน แต่ด้วยระยะเวลาในการให้ความช่วยเหลือที่เร่งด่วนจากรัฐบาล ทำให้ไม่มีการซักซ้อมการใช้งานระบบอิเล็กทรอนิกส์ให้กับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในท้องที่ แม้ว่าจะมีคู่มือการปฏิบัติงานมาให้

แต่ด้วยความซับซ้อนของระบบการกรอกข้อมูลที่ต้องทำหลายขั้นตอน ทำให้ผู้ปฏิบัติงานไม่มีความเข้าใจในการปฏิบัติงาน และขาดความเข้าใจในบริบทของการใช้เทคโนโลยี

กรณีการใช้งบกลาง ตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยเงินอุดหนุนราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ. 2562 พบว่า มีความซับซ้อนในการปฏิบัติงานเนื่องจากมีข้อกำหนดและข้อกฎหมายที่เคร่งครัด เนื่องจากการออกสำรวจข้อมูลนั้นต้องรอให้พื้นที่สิ้นสุดสถานการณ์อุทกภัยลงเสียก่อน จึงจะสามารถออกสำรวจความเสียหายได้ เพราะต้องมีการประเมินความเสียหายของโครงสร้างบ้าน ตามราคากลางวัสดุก่อสร้าง ตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ หรือราคากลางของวัสดุก่อสร้างของกระทรวงพาณิชย์อย่างรอบคอบและรัดกุม จากนั้นนำมาสู่การประชุมคณะกรรมการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติอำเภอ (ก.ช.ภ.อ.) เพื่ออนุมัติให้ความเห็นชอบ หากวงเงินของอำเภอเพียงพอ (จำนวนเงิน 500,000 บาท) สามารถอนุมัติให้ความเห็นชอบได้เลย แต่หากความเสียหายเกินวงเงินของอำเภอ ต้องขอรับการสนับสนุนจากจังหวัด และคณะกรรมการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติจังหวัด (ก.ช.ภ.จ.) จะอนุมัติให้ความเห็นชอบต่อไป ซึ่งแต่ละจังหวัดมีวงเงินจังหวัดละ 20,000,000 บาท ซึ่งหากวงเงินของจังหวัดมีไม่เพียงพออีก ต้องขออนุมัติขยายวงเงินไปที่กระทรวงการคลังอีกครั้ง เพื่อให้กระทรวงการคลังอนุมัติวงเงินขยายเพิ่มเติม ซึ่งทำให้เกิดความล่าช้าในการให้ความช่วยเหลือประชาชนหากมีครัวเรือนที่ได้รับผลกระทบจากอุทกภัยจำนวนมาก

4.3 การร้องเรียนจากผู้ประสบอุทกภัย

เนื่องจากการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย ประชาชนมีความต้องการผลประโยชน์จากการให้ความช่วยเหลือมากที่สุด มักมีการร้องเรียนเรื่องการให้ความช่วยเหลือที่ไม่ทั่วถึง และไม่เป็นธรรมอยู่บ่อยครั้ง

กรณีการใช้งบกลาง รายการเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินและจำเป็น ที่ผ่านการอนุมัติมติคณะรัฐมนตรี จากการสำรวจและการปฏิบัติงานของผู้เขียน รวมถึงการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้ที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานดังกล่าวหลายจังหวัด พบว่าประชาชนมีความเข้าใจและพึงพอใจในหลักเกณฑ์ มากกว่าการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยจากเงินอุดหนุนราชการฯ เนื่องจากการเป็นกรจ่ายเงินให้กับผู้ประสบภัยแบบเหมาจ่ายที่ระบุอัตราเงินมาแล้ว และได้รับเงินช่วยเหลือที่รวดเร็วกว่าเงินอุดหนุนราชการฯ เนื่องจากกระบวนการทำงานของธนาคารออมสินได้โอนเงินเข้าสู่บัญชีธนาคารที่ผูกพร้อมเพย์ของผู้ประสบภัยโดยตรง โดยไม่ต้องผ่านขั้นตอนระบบการเบิกจ่ายของหน่วยงานภาครัฐ

กรณีการใช้งบกลาง ตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยเงินอุดหนุนราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ. 2562 จากการสำรวจ และการปฏิบัติหน้าที่ของผู้เขียน รวมถึงการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้ที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานดังกล่าวหลายจังหวัด พบว่า ประชาชนต้องการผลประโยชน์จากการให้ความช่วยเหลือมากที่สุด โดยเฉพาะประเด็นการซ่อมแซมที่อยู่อาศัยประจำ ซึ่งมักเกิดความสับสนและถกเถียงระหว่างเจ้าหน้าที่กับผู้ประสบภัยอยู่เสมอ เนื่องจากระเบียบและหลักเกณฑ์มุ่งให้ความช่วยเหลือเป็นค่าใช้จ่าย

ที่จำเป็นในการดำรงชีพและความเป็นอยู่ของประชาชนหรือเป็นการซ่อมแซมให้คืนสู่สภาพเดิม อันเป็นการบรรเทาความเดือดร้อนเฉพาะหน้า โดยไม่สามารถใช้จ่ายเงินทดรองราชการเพื่อสร้างสิ่งก่อสร้างหรือสาธารณูปโภคที่ถาวรหรือก่อสร้างใหม่ได้ (กระทรวงการคลัง, 2562, น. 6) จึงมีประเด็นการร้องเรียนเรื่องที่อยู่อาศัยประจำ (โครงสร้างบ้าน) โดยการให้ความช่วยเหลือดังกล่าวที่สามารถสำรวจ และให้ความช่วยเหลือได้จากการประเมินราคากลางที่สามารถกระทำ ได้ สามารถประเมินได้ อาทิ ราคาหลังคา ฝ้าเพดาน ผนังบ้าน ประตู หน้าต่าง ฯลฯ ซึ่งไม่รวมถึง เฟอร์นิเจอร์ และเครื่องใช้ไฟฟ้าต่างๆ ที่ไม่ใช่ค่าเครื่องครัวและค่าเครื่องมือประกอบอาชีพ (กระทรวงการคลัง, 2563, น. 6) แต่ผู้ประสบภัยต้องการจำนวนเงินช่วยเหลือที่มากกว่านั้น สะท้อนให้เห็นว่าประชาชนไม่เข้าใจระเบียบและหลักเกณฑ์ของเงินทดรองราชการฯ ที่เป็น ลักษณะเงินสงเคราะห์ประชาชนให้แก่ผู้ที่อยู่ในภาวะยากลำบาก ขาดแคลน เพื่อช่วยบรรเทา ความเดือดร้อนเฉพาะหน้า มิใช่เป็นการชดเชยค่าเสียหายแต่อย่างใด

5. การเปรียบเทียบประสิทธิภาพการจ่ายเงินให้ความช่วยเหลืองบกลางทั้ง 2 ประเภท

5.1 ความรวดเร็วในการจ่ายเงินช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย

การจ่ายเงินช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยทั้ง 2 กรณี ต้องอ้างอิงกับการประกาศเขตพื้นที่ประสบสาธารณภัยและหรือประกาศเขตการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน ที่มีระยะเวลาการให้ความช่วยเหลือ 90 วัน ซึ่งมีข้อแตกต่างกัน ดังนี้

กรณีการใช้งบกลาง รายการเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินและจำเป็น ผ่านการอนุมัติ มติคณะรัฐมนตรี พบว่า การจ่ายเงินเป็นรูปแบบการเหมาจ่ายที่ไม่ต้องประเมินความเสียหาย และหลักเกณฑ์การพิจารณามีความชัดเจน เนื่องจากหลักเกณฑ์ฯ ได้ระบุระยะเวลาในการ เกิดอุทกภัยและอัตราการจ่ายเงินไว้เรียบร้อยแล้ว ทำให้การสำรวจข้อมูลมีความรวดเร็ว เนื่องจากผู้สำรวจข้อมูล คือ ผู้นำชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ในพื้นที่เกิด อุทกภัย อีกทั้งรัฐบาลได้วางกรอบระยะเวลาในการปฏิบัติงานให้แล้วเสร็จทุกขั้นตอน อย่างชัดเจน และการจ่ายเงินด้วยระบบพร้อมเพย์ช่วยลดความล่าช้า ทำให้กระบวนการ การจ่ายเงินรวดเร็วมากขึ้น พร้อมทั้งมีการเร่งรัดการให้ความช่วยเหลือประชาชนจากรัฐบาล ทำให้การให้ความช่วยเหลือแล้วเสร็จเร็วกว่า 90 วัน จากข้อมูลกรมป้องกันและบรรเทา สาธารณภัย พบว่า การจ่ายเงินเป็นไปด้วยความรวดเร็ว ตามขั้นตอนการตรวจสอบข้อมูลแต่ละ ระดับที่มีระยะเวลาการดำเนินการ ตามแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 ขั้นตอนการตรวจสอบข้อมูลการจ่ายเงินมติกรม. ปี พ.ศ. 2567

ที่มา: กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (2567ก)

สรุปผลการการจ่ายเงิน รายการเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินและจำเป็น ผ่านการอนุมัติมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2567 กรณีอุทกภัย มีการจ่ายเงินสำเร็จแล้ว จำนวนเงิน 2,373,734,000 บาท ซึ่งถือว่ามีความรวดเร็ว (ข้อมูล ณ วันที่ 18 พฤศจิกายน พ.ศ. 2567 รายละเอียดตามแผนภาพที่ 2)

แผนภาพที่ 2 สรุปการให้ความช่วยเหลือตามมติครม. ปี พ.ศ. 2567

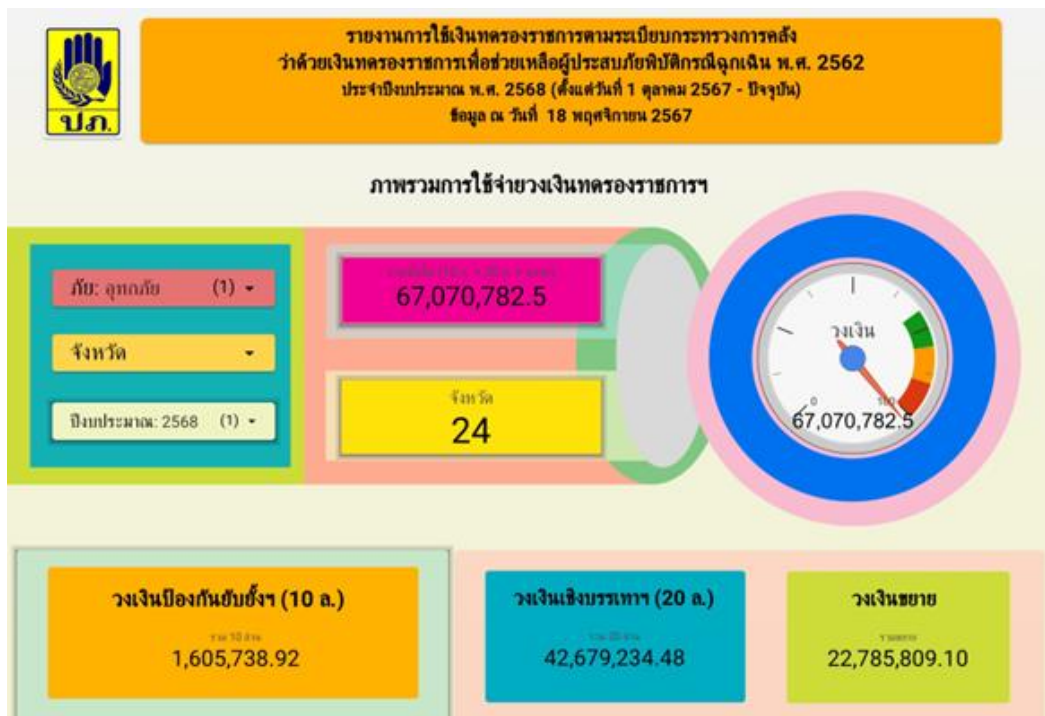

ที่มา: กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (2567ค)

กรณีการใช้งบกลาง ตามระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยเงินทดรองราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ. 2562 พบว่า การจ่ายเงินมีความล่าช้ามากกว่า เนื่องจากการต้องมีการสำรวจและประเมินความเสียหายตามหลักเกณฑ์ที่กระทรวงการคลัง กำหนด และต้องปฏิบัติตามระบบการเบิกจ่ายเงินตามระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยการเบิกเงินจากคลัง การรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน และการนำเงินส่งคลัง อย่างเคร่งครัด ซึ่งมีขั้นตอนการปฏิบัติงานหลายขั้นตอน ส่งผลให้บางครั้งการให้ความช่วยเหลือไม่แล้วเสร็จภายใน 90 วัน หากการให้ความช่วยเหลือไม่แล้วเสร็จ ต้องขออนุมัติดำเนินการขยายระยะเวลาการให้ความช่วยเหลือออกไปอีก ซึ่งทำให้ผู้ประสบสาธารณภัยได้รับการให้ความช่วยเหลือที่ล่าช้ามากขึ้น

สรุปผลการใช้จ่ายเงินทดรองราชการฯ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 วงเงินเชิงป้องกันหรือยับยั้ง และวงเงินบรรเทาความเดือดร้อน กรณีอุทกภัยมีการใช้จ่ายเงินทดรองราชการฯ 24 จังหวัด วงเงินทั้งหมด 67,070,782.50 บาท (ข้อมูล ณ วันที่ 18 พฤศจิกายน พ.ศ. 2567 รายละเอียดตามแผนภาพที่ 3)

แผนภาพที่ 3 รายงานการใช้เงินทดรองราชการตามระเบียบกระทรวงการคลังฯ ปีงบประมาณ 2568

ที่มา: กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (2567ข)

5.2 ความโปร่งใสในการจ่ายเงินช่วยเหลือผู้ประสบภัย

กรณีการใช้งบกลาง รายการเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินและจำเป็น ผ่านการอนุมัติมติคณะรัฐมนตรี พบว่า เมื่อมีการออกสำรวจความเสียหายเพื่อพิจารณาการให้ความช่วยเหลือ มีขั้นตอนที่สามารถตรวจสอบความโปร่งใสได้ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องมีรูปภาพประกอบและออกหนังสือรับรองผู้ประสบสาธารณภัย เพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐานในการตรวจสอบต่อไป อีกทั้งต้องผ่านการประชุมหมู่บ้านของแต่ละพื้นที่ที่ประสบสาธารณภัย และผ่านการกลั่นกรองตรวจสอบและยืนยันข้อมูลจากคณะกรรมการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติอำเภอ (ก.ช.ภ.อ.) และคณะกรรมการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติจังหวัด (ก.ช.ภ.จ.) ตามลำดับ

กรณีการใช้งบกลาง ตามระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยเงินทดรองราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ. 2562 พบว่า เมื่อมีการออกสำรวจความเสียหายเพื่อพิจารณาการให้ความช่วยเหลือ มีขั้นตอนที่สามารถตรวจสอบความโปร่งใสได้เช่นเดียวกับกรณีแรก แต่มีขั้นตอนเพิ่มเติม คือ เมื่อมีการออกสำรวจเพื่อประเมินความเสียหายตามราคากลาง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องออกแบบสอบถามข้อเท็จจริงเก็บไว้เป็นหลักฐานด้วยอีกชั้นหนึ่ง สะท้อนให้เห็นว่าระเบียบดังกล่าวได้กำหนดมาตรการตรวจสอบและติดตามการ

ใช้จ่ายเงินทดรองราชการฯ อย่างเคร่งครัดและรัดกุม โดยมีการตรวจสอบติดตามการใช้จ่ายเงินทดรองราชการฯ ของกระทรวงการคลัง และหน่วยตรวจสอบภายในระดับจังหวัดด้วย

5.3 การจ่ายเงินผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์

กรณีการใช้จ่ายงบกลาง รายการเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินและจำเป็น ผ่านการอนุมัติมติคณะรัฐมนตรี พบว่า ปัจจุบันหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นำระบบการจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ผ่านแพลตฟอร์มพร้อมเพย์ ด้วยการผูกบัญชีธนาคารที่ลงทะเบียนเอาไว้กับเลขบัตรประจำตัวประชาชน ทำให้ลดขั้นตอนกระบวนการด้านเอกสาร และการตรวจสอบสามารถทำได้ง่ายมากขึ้น ทำให้ผู้ประสบสาธารณภัยได้รับเงินช่วยเหลือภายในระยะเวลาอันสั้น ซึ่งการโอนเงินผ่านระบบดิจิทัลช่วยลดโอกาสเกิดการทุจริตหรือข้อผิดพลาดในการจ่ายเงิน ทำให้ประชาชนได้รับเงินช่วยเหลือได้รวดเร็วและลดขั้นตอนการเบิกจ่ายเงินที่ล่าช้า

กรณีการใช้งบกลาง ตามระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยเงินทดรองราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ. 2562 พบว่า ยังไม่มีการนำระบบการจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์มาใช้งานผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล สาเหตุหลักมาจากการควบคุมที่เข้มงวดตามระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการป้องกันการทุจริต และการใช้งบประมาณอย่างไม่เหมาะสมในกระบวนการเบิกจ่ายเงิน โดยการกำกับดูแลเหล่านี้มุ่งเน้นให้เกิดการดำเนินการที่โปร่งใส และลดความเสี่ยงจากการกระทำผิดวินัยทางการเงิน การไม่มีระบบจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์ทำให้กระบวนการเบิกจ่ายเงินยังคงต้องผ่านขั้นตอนที่เป็นกระดาษ และการตรวจสอบหลายขั้นตอน ซึ่งอาจทำให้เกิดความล่าช้าในการช่วยเหลือผู้ประสบภัย อย่างไรก็ตาม การนำระบบอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการเบิกจ่ายกรณีนี้ จำเป็นต้องมีการปรับปรุงระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มั่นใจว่ามีมาตรการป้องกันการทุจริตที่เพียงพอ

6. บทวิเคราะห์

จากการศึกษาทำให้พบปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานตามแนวทางการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัย ผ่านการจัดสรรงบประมาณตามมาตรการฉุกเฉิน งบกลาง รายการเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินและจำเป็น และเงินทดรองราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน ผู้เขียนจึงขอเสนอแนวทางการแก้ไขในการปฏิบัติงาน และเสนอแนวทางเพื่อลดภาระการใช้จ่ายงบประมาณ ประเภงบกลางกรณีฉุกเฉินในระยะยาว

6.1 แนวทางการแก้ไขปัญหาในการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย

6.1.1 ด้านการพิจารณาการให้ความช่วยเหลือ และด้านขั้นตอนการดำเนินงานหลายขั้นตอนทำให้เกิดความล่าช้า

รัฐบาลกลางควรพัฒนาและปรับปรุงระบบจัดเก็บข้อมูลให้สามารถรองรับข้อมูลขนาดใหญ่ได้ และจัดฝึกอบรมเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการใช้งานระบบให้มีความเชี่ยวชาญเพิ่มมากขึ้น พัฒนาระบบสำรวจความเสียหายอัตโนมัติ โดยใช้เทคโนโลยี GIS และภาพถ่ายดาวเทียมร่วมกับการเก็บข้อมูลภาคสนาม เพื่อลดปัญหาความผิดพลาดในการประเมิน

ความเสียหาย อีกทั้งควรลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็น เช่น การรออนุมัติการใช้เงินหลายระดับ โดยให้มีคณะทำงานกลางที่สามารถอนุมัติวงเงินช่วยเหลือในระดับพื้นที่ได้ทันที

6.1.2 ด้านการร้องเรียนจากผู้ประสบอุทกภัย

รัฐบาลกลางควรกำหนดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนเพื่อให้เกิดความโปร่งใส และให้ประชาชนสามารถตรวจสอบสิทธิและวงเงินช่วยเหลือของตนเองได้ผ่านแอปพลิเคชันหรือเว็บไซต์กลาง และใช้เทคโนโลยีจากระบบ AI มาช่วยวิเคราะห์ความเสียหาย และจัดลำดับความรุนแรงของผลกระทบร่วมกับการทำงานภาคสนาม เพื่อนำไปคำนวณเงินช่วยเหลือให้เหมาะสมกับแต่ละครัวเรือน และเปิดช่องทางรับเรื่องร้องเรียน ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ และให้หน่วยงานภาครัฐมีการตรวจสอบอย่างรวดเร็ว

6.1.3 ด้านประสิทธิภาพการจ่ายเงินกรณีเงินทดรองราชการ

รัฐบาลกลางควรใช้เทคโนโลยีจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์ผ่านระบบพร้อมเพย์เหมือนกับเงินช่วยเหลือตามมติคณะรัฐมนตรี แทนการเบิกจ่ายแบบเดิม เพื่อความรวดเร็วและป้องกันการทุจริต และจัดทำแพลตฟอร์มกลางของรัฐที่รวบรวมข้อมูลผู้ประสบภัยและรายละเอียดการจ่ายเงินช่วยเหลือ เพื่อให้ประชาชนสามารถติดตามสถานะการช่วยเหลือของตนเองได้ อีกทั้งควรปรับหลักเกณฑ์เงินทดรองราชการให้ยืดหยุ่นขึ้น เพื่อให้สามารถเบิกจ่ายเงินล่วงหน้าสำหรับครัวเรือนที่มีความเสียหายรุนแรงโดยไม่ต้องรอการสำรวจเสร็จสิ้น

6.2 แนวทางการลดภาระการใช้จ่ายงบประมาณ ประเภทกลางกรณีฉุกเฉินในระยะยาว

การคลังของประเทศไทยได้รับผลกระทบอย่างมากจากเหตุอุทกภัยในแต่ละปี โดยเฉพาะในแง่ของภาระงบประมาณกรณีฉุกเฉิน ดังนั้น ควรมีแนวทางการแก้ไขปัญหาเพื่อลดภาระการใช้จ่ายงบประมาณ ประเภทกลางกรณีฉุกเฉินในระยะยาว ดังนี้

6.2.1 การจัดเก็บภาษีเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะสำหรับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

การจัดเก็บภาษีเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะสำหรับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเป็นแนวทางที่ช่วยให้การบริหารงบประมาณมีประสิทธิภาพมากขึ้น ลดการพึ่งพางบกลางและงบฉุกเฉินที่มักมีข้อจำกัดและอาจไม่เพียงพอเมื่อเกิดภัยพิบัติขนาดใหญ่ โดยภาษีเฉพาะดังกล่าว ทำให้รัฐสามารถจัดสรรงบประมาณล่วงหน้าเพื่อนำไปใช้ในมาตรการป้องกันและการเตรียมความพร้อมได้อย่างเป็นระบบ แทนที่จะรอให้เกิดภัยพิบัติแล้วค่อยจัดสรรงบกลางหรือขออนุมัติงบประมาณเพิ่มเติม ซึ่งอาจล่าช้าและทำให้การช่วยเหลือเป็นไปอย่างไม่ทันท่วงที

ภาษีเฉพาะดังกล่าว ช่วยให้การบริหารจัดการงบประมาณมีความแน่นอนได้มากขึ้น เนื่องจากเป็นเงินที่จัดเก็บไว้สำหรับใช้ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยโดยตรง ต่างจากงบกลางที่ต้องผ่านขั้นตอนการพิจารณาก่อนนำไปใช้ นอกจากนี้ หากรัฐบาลไม่มีงบประมาณที่แน่นอน รัฐอาจต้องตัดงบจากโครงการพัฒนาอื่นๆ มาใช้เพื่อบรรเทาภัยพิบัติ ทำให้เกิดผลกระทบต่อการดำเนินโครงการด้านเศรษฐกิจและสังคมในระยะยาวมากไปกว่านั้น สามารถนำไปใช้ในการลงทุนด้านการป้องกันสาธารณภัยได้ เช่น การพัฒนา

โครงสร้างพื้นฐานที่ทนทานต่อภัยพิบัติ การติดตั้งระบบเตือนภัยล่วงหน้า การฝึกอบรมบุคลากรด้านภัย รวมทั้งการให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการเตรียมพร้อมรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉิน ซึ่งมาตรการเหล่านี้สามารถช่วยลดความเสียหายจากภัยพิบัติในอนาคตระยะยาว และลดภาระค่าใช้จ่ายในการบรรเทาความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น เพื่อนำไปพัฒนาประเทศด้านอื่นๆ ที่มีความสำคัญเช่นกัน

การจัดเก็บภาษีเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะสำหรับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเป็นแนวทางที่มุ่งสร้างแหล่งงบประมาณเฉพาะ เพื่อสนับสนุนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยทางธรรมชาติ สำหรับประเทศไทยจำเป็นต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมกับบริบทของประเทศ รวมถึงการสร้าง ความเข้าใจและยอมรับจากประชาชน เพื่อให้การดำเนินการดังกล่าวเป็นไปอย่างราบรื่น และมีประสิทธิภาพ (กนกกาญจน์ บุญเปี่ยม, 2565) ดังนี้

(1) การกำหนดนโยบายและเป้าหมายที่ชัดเจนของการจัดเก็บภาษี เช่น เพื่อสนับสนุนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย โดยรัฐบาลต้องระบุว่าเงินภาษีที่จัดเก็บจะถูกนำไปใช้ในกิจกรรมใด เช่น การจ่ายเงินช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย การฟื้นฟูพื้นที่ที่ได้รับความเสียหาย หรือการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

(2) การออกกฎหมายรองรับ โดยการจัดทำพระราชบัญญัติ หรือกฎหมายเฉพาะสำหรับการจัดเก็บภาษีดังกล่าว ในเนื้อหาของกฎหมายต้องมีการกำหนดอัตราภาษี และการบริหารจัดการอัตราภาษีที่เหมาะสมและยุติธรรม โดยไม่เพิ่มภาระให้กับประชาชนมากเกินไป นำไปสู่การจัดตั้งกองทุน เพื่อการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ซึ่งเงินที่ได้จากภาษีดังกล่าวจะถูกส่งเข้ากองทุนนี้โดยตรง โดยการจัดเก็บภาษีดังกล่าว ต้องระบุแหล่งรายได้ที่ชัดเจนว่ามาจากรายได้แหล่งใด พร้อมจัดทำรายงานประจำปีเกี่ยวกับการจัดเก็บและการใช้จ่ายเงิน เพื่อให้ประชาชนรับทราบและตรวจสอบได้ ซึ่งเป็นการสร้างความเข้าใจและการยอมรับจากประชาชน

6.2.2 การพัฒนาและส่งเสริมระบบการประกันภัย

รัฐบาลไทยควรมองว่าความเสี่ยงจากสาธารณภัยมีความรุนแรงมากขึ้น และเกิดขึ้นอย่างฉับพลัน การพัฒนาและส่งเสริมระบบการประกันภัย เป็นสิ่งที่ควรพิจารณาใช้กับประเทศไทยเพื่อช่วยแบ่งเบาภาระงบประมาณเงินฉุกเฉิน และช่วยให้ผู้ประสบสาธารณภัยสามารถฟื้นฟูตนเองได้เร็วขึ้น

ดังนั้น ภาครัฐควรจัดทำโครงการอบรมและประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับความสำคัญของการจัดทำประกันสาธารณภัย เพื่อให้ประชาชนเข้าใจถึงประโยชน์และความจำเป็น รวมถึงการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ประกันภัย และพัฒนาผลิตภัณฑ์ประกันภัยที่มีเบี้ยประกันที่เหมาะสม และเงื่อนไขที่ยืดหยุ่น เพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงได้ รวมถึงส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ประกันภัยที่หลากหลายเพื่อรองรับความเสียหาย เช่น ด้านการเกษตร ด้านปศุสัตว์ ด้านประมง เป็นต้น

ทั้งนี้ แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2564-2570 ภายใต้แนวคิดการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยแบบอัจฉริยะ (Resilience by Smart DRM for 3s) โดยมีเป้าหมายลดความเสี่ยงที่มีอยู่เดิมและป้องกันไม่ให้เกิดความเสี่ยงใหม่ เพื่อให้

ทุกภาคส่วนรู้เท่าทัน การจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย แผนดังกล่าวได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการทำประกันภัยเพื่อเพิ่มความมั่นคงและลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย โดยมีการกำหนดแนวทางและยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การมุ่งเน้นการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนามาตรการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย หัวข้อแนวทางปฏิบัติในการถ่ายโอนความเสี่ยง (Risk Transfer) ดังนี้

(1) การสร้างระบบประกันภัย โดยภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน เช่น กรมธรรม์ประกันภัย ซึ่งเป็นการตกลงทำสัญญาร่วมกันระหว่างผู้เอาประกันภัยกับผู้รับประกันภัย ที่อีกฝ่ายตกลงจะจ่ายเงินจำนวนหนึ่งตามกำหนดระยะเวลาที่ได้ตกลงกันไว้กับอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งเมื่อเกิดสาธารณภัยขึ้นจะได้รับค่าสินไหมชดเชยบางส่วนหรือทั้งหมดจากผู้รับประกันภัย เป็นต้น

(2) ออกพันธบัตรสาธารณภัย (Catastrophe/CAT bond) คือ ตราสารหนี้ที่ผลตอบแทนอ้างอิงกับมูลค่าความเสียหาย โดยเมื่อเกิดสาธารณภัยที่กำหนดไว้และมูลค่าความเสียหาย เกินกว่าระดับที่กำหนดผู้ออกตราสารหนี้จะหักเงินต้นหรือดอกเบี้ยตามขั้นตอนที่ตกลงไว้เพื่อชดเชยกับความเสียหายที่สูงขึ้น แต่หากไม่เกิดสาธารณภัยตามที่ระบุไว้ในช่วงเวลาที่กำหนด ผู้ลงทุนก็จะได้รับดอกเบี้ยและเงินคืนคืนเมื่อครบกำหนด

ปัจจุบันมีบริษัทประกันภัยหลายแห่งในประเทศไทย ที่มีแผนประกันภัยที่หลากหลายเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน ซึ่งรองรับทั้งภัยธรรมชาติ และอุบัติเหตุ โดยสามารถเลือกทุนประกันที่สอดคล้องกับมูลค่าทรัพย์สินได้ อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่พบในปัจจุบัน คือ การขาดความตระหนัก ความรู้ของประชาชนเกี่ยวกับการให้ความสำคัญของการทำประกันภัย ส่งผลให้มีประชาชนบางส่วนยังคงละเลยการทำประกันภัย และต้องเผชิญกับความเสียหายเมื่อเกิดเหตุการณ์ที่ไม่คาดฝันขึ้น

ดังนั้น การส่งเสริมให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการทำประกันภัย และการให้ข้อมูลที่เข้าใจง่ายเกี่ยวกับประโยชน์ของการมีความคุ้มครองที่เหมาะสม จึงเป็นสิ่งสำคัญที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและบริษัทประกันภัยควรร่วมมือกันดำเนินการเพื่อสร้างความมั่นคงในระยะยาวแก่สังคมไทย แต่ในปัจจุบันยังไม่มีหน่วยงานหลักและหน่วยงานสนับสนุนในการดำเนินการดังกล่าว (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2565, น. 77)

6.2.3 การกระจายอำนาจด้านการคลังสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การกระจายอำนาจด้านการคลังและการจัดการสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยได้รับการกำหนดไว้ในกฎหมายหลายฉบับ เช่น พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ซึ่งให้อำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น รวมถึงการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยด้วย อีกทั้งยังมีพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 มาตรา 20 กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตพื้นที่ของตน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นโดยกฎหมายจากส่วนกลาง มีสถานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย มีขอบเขตของการปกครองที่แน่นอน และมีคณะผู้แทนที่ได้รับเลือกตั้งจากประชาชนในท้องถิ่นนั้นเป็น

ผู้รับผิดชอบต่อการบริหารงานอย่างอิสระ และมีอำนาจอิสระในด้านการคลัง เช่น การจัดเก็บภาษีและการจัดหารายได้อื่นๆ ตามที่กฎหมายกำหนด และจัดทำงบประมาณของตนเอง (วิจิตร ญานวโร, 2567, น. 9-10)

ปัจจุบัน การคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในหลายพื้นที่ โดยเฉพาะพื้นที่ชนบทยังไม่มีศักยภาพทางการคลังที่สามารถจัดการกับภัยพิบัติขนาดเล็ก หรือขนาดกลางได้ เนื่องจากการจัดเก็บรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีจำกัด จึงยังต้องพึ่งพาเงินอุดหนุนจากรัฐบาลในการดำเนินการกิจและจัดทำบริการสาธารณะ อีกทั้งงบประมาณรายจ่ายประจำที่ต้องสำรองไว้ก็ไม่สามารถนำมาใช้จ่ายได้ ซึ่งปัญหาดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการจัดการสาธารณภัย ดังนั้น ควรมีการถ่ายโอนอำนาจที่เป็นภารกิจจำเป็นและเร่งด่วน และกำหนดวงเงินที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถใช้เบิกจ่ายได้ด้วยตนเอง เช่น การใช้จ่ายเงินเชิงป้องกันหรือยับยั้งภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน เพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นด่านแรกในการเผชิญเหตุสาธารณภัย หากมีความคาดหมายที่จะเกิดสาธารณภัยขึ้นในเวลาอันใกล้และจำเป็นต้องรีบดำเนินการแก้ไขโดยฉับพลัน เพื่อเป็นการลดความเสียหายที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ควรแก้ไขกฎหมายให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันมากขึ้น

อีกทั้งเมื่อเกิดสาธารณภัยขนาดใหญ่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมไม่มีงบประมาณบุคลากร หรือเครื่องมือในการจัดการสาธารณภัยได้ ดังนั้น ควรมีความหมายระบุให้ชัดเจนว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถใช้จ่ายเงินงบประมาณของตนเองเพื่อจัดการสาธารณภัยได้ในระดับใดบ้าง ที่จะสามารถรองรับและตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างรวดเร็ว และไม่กระทบต่องบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากเกินไป

6.2.4 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อป้องกันอุทกภัยอย่างยั่งยืน

บทเรียนจากอุทกภัยในประเทศไทย ทำให้เกิดความท้าทายใหม่ในการบริหารจัดการสาธารณภัยของประเทศไทยที่มีความซับซ้อนและส่งผลกระทบอย่างเป็นวงกว้าง สร้างความสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ตลอดจนผลกระทบต่อโครงสร้างพื้นฐานสาธารณะ ประเทศไทยเผชิญกับอุทกภัยมากกว่า 50 จังหวัด และมีสภาพอากาศที่แปรปรวนจากการเปลี่ยนแปลงระหว่างปรากฏการณ์เอลนีโญและลานีญา จากเหตุการณ์ดังกล่าวมีความจำเป็นที่จะต้องประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่างๆ นำไปสู่มิติใหม่ของการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในประเทศไทย (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2565, น. 89)

จากการถอดบทเรียนปัญหาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่ผ่านมา พบว่าการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานสาธารณะ เพื่อลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย เป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับสถานการณ์ฉุกเฉิน และลดผลกระทบในอนาคต รัฐบาลควรส่งเสริมให้ภาคเอกชน ภาคธุรกิจร่วมลงทุนในการสร้างระบบโครงสร้างพื้นฐาน เน้นการวางแผนและประเมินความต้องการในแต่ละพื้นที่หลังเกิดเหตุภัยพิบัติ เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าต่อการลงทุน และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน โดยออกแบบโครงสร้างพื้นฐานให้มีความยืดหยุ่นและปรับตัวได้สำหรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในอนาคต เพื่อเป็นการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยอย่างเป็นระบบในภาพรวมของประเทศ ดังนี้

(1) การสร้างอ่างกักเก็บน้ำ และการขุดขยายคลองระบายน้ำ เพื่อรองรับน้ำจากลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ที่มีลักษณะเป็นแอ่งกระทะ และได้รับผลกระทบจากสภาพอากาศ

(2) การออกแบบระบบระบายน้ำที่สามารถรองรับปริมาณน้ำฝนได้สูง เช่น คลองระบายน้ำขนาดใหญ่ หรือท่อระบายน้ำที่มีความจุสูง

(3) การวางแผนผังเมืองและกำหนดพื้นที่เสี่ยงอุทกภัย โดยกำหนดพื้นที่ที่มีความเสี่ยงสูงและวางแผนการใช้งานพื้นที่ให้เหมาะสม

6.2.5 การจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน (Community Based Disaster Risk Management: CBDRM)

การจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน เป็นการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสาธารณภัย เพื่อป้องกันและลดผลกระทบจากสาธารณภัย โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นเจ้าของกิจกรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อลดความเสี่ยงและความเสียหายจากผลกระทบของสาธารณภัยในชุมชน และเป็นการสร้างเครือข่ายในการจัดการสาธารณภัยที่เข้มแข็ง เป็นการปรับเปลี่ยนแนวคิดและบทบาทของชุมชนจากผู้รับความช่วยเหลือ เป็นผู้ป้องกันและลดผลกระทบจากความเสี่ยงภัยด้วยตนเอง นำไปสู่การปลูกฝังทัศนคติและสร้างวัฒนธรรมในการป้องกันสาธารณภัยมากกว่าการบรรเทาสาธารณภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและเสริมสร้างขีดความสามารถในการพึ่งตนเองของชุมชน ในการวิเคราะห์และประเมินความเสี่ยงสาธารณภัย ตลอดจนการประเมินกำลังความสามารถของตนเอง เป้าหมายสูงสุดเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ชุมชนสามารถป้องกัน รักษาชีวิต ทรัพย์สิน ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของตน ทำให้รัฐบาลประหยัดงบประมาณในการแก้ไขปัญหาสาธารณภัยของชุมชนได้ (ปณิศา ตันวัฒนะ, 2563, น. 73-74)

7. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ประเทศไทยเผชิญกับสาธารณภัยที่เพิ่มความรุนแรงอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สร้างความเสียหายต่อชีวิต ทรัพย์สิน พื้นที่การเกษตร และโครงสร้างพื้นฐาน รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตระหนักถึงความสำคัญในการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ผ่านการจัดสรรงบประมาณฉุกเฉินซึ่งเป็นเครื่องมือทางการคลังที่รัฐบาลนิยมใช้ในการแก้ไขปัญหาเมื่อมีสถานการณ์ฉุกเฉิน ทั้งนี้ รัฐบาลควรพิจารณาการพัฒนาเครื่องมือทางการคลังของประเทศไทยรูปแบบอื่นๆ ให้มีความทันสมัย และมีประสิทธิภาพสูงที่สามารถตรวจสอบความโปร่งใสในการดำเนินการได้ เพื่อให้รัฐบาลมีทางเลือกในการตัดสินใจเลือกวิธีการในการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยได้อย่างรวดเร็วและไม่ส่งผลกระทบต่องบประมาณรายจ่ายด้านกรณีฉุกเฉินมากเกินไป เพื่อนำงบประมาณส่วนนี้ไปจัดสรรงบประมาณในส่วนที่มีความต้องการพัฒนาด้านอื่นๆ ที่มีความสำคัญเช่นกัน

ดังนั้น ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

(1) รัฐบาลกลางควรมุ่งเน้นการสร้างที่ยั่งยืน (Sustainable Development) ด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เช่น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบเตือนภัยล่วงหน้า เพื่อลดภาระงบกลางได้อย่างยั่งยืน

(2) รัฐบาลกลางควรถ่ายโอนอำนาจภารกิจ (Devolution) ของการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านงบประมาณที่มีความจำเป็นเร่งด่วน และคล่องตัว เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างรวดเร็วและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่

(3) รัฐบาลกลางควรมีการส่งเสริมและพัฒนาระบบประกันภัยภัยพิบัติ ให้ประชาชนตระหนักถึงระบบประกันภัยที่เข้าถึงได้ง่ายและความยืดหยุ่น เพื่อแบ่งเบาภาระงบประมาณกรณีฉุกเฉิน

(4) รัฐบาลกลางควรพิจารณาจัดหาแหล่งรายได้ใหม่ คือ การจัดเก็บภาษีเฉพาะเพื่อการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เพื่อนำมาใช้เป็นงบประมาณสำรองในสถานการณ์ฉุกเฉิน และ

(5) การสร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายของประชาชนในการจัดการสาธารณภัยด้วยตนเอง เพื่อให้ประชาชนมีทัศนคติที่ผู้จัดการตนเอง ไม่ใช่ผู้รอรับการช่วยเหลือจากรัฐบาลเพียงอย่างเดียว เช่น การจัดทำแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในชุมชนที่มาจากการร่วมคิดร่วมทำของประชาชนในพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- กระทรวงการคลัง. (2562). *ระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยเงินทดรองราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ. 2562*. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. https://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2562/E/120/T_0036.PDF
- กระทรวงการคลัง. (2563). *หลักเกณฑ์การใช้จ่ายเงินทดรองราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ. 2563*. กองช่วยเหลือผู้ประสบภัย. <https://assist.disaster.go.th/help/download?id=704>
- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2550). *พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550*. กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. https://backofficeminisite.disaster.go.th/apiv1/apps/minisite_ndwc/194/content/2744/download?filename=e0de515d51a339dd45431a0dd2af95ee.pdf
- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2565). *แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2564 - 2570*. กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. https://backofficeminisite.disaster.go.th/apiv1/apps/minisite_ndwc/194/content/2744/download?filename=694d7355190adf16029c39d3cfd83e1b.pdf
- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2567ก). *แนวทางการปฏิบัติงานเพื่อจ่ายเงินช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยในช่วงฤดูฝน ปี 2567 (ตั้งแต่ 20 พฤษภาคม 2567)*. กองช่วยเหลือผู้ประสบภัย. <https://drive.google.com/drive/folders/1akpZHGy2g6LPajUv3W84lK1W9SCriJ4q>
- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2567ข). *รายงานข้อมูลการใช้จ่ายเงินทดรองราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน*. กองช่วยเหลือผู้ประสบภัย. <https://lookerstudio.google.com/reporting/7e87b408-16bc-486a-a1e9-168e46921cbc>
- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2567ค, 27 พฤศจิกายน). *การให้ความช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย ตามมติ ครม. 17 ก.ย. 67 และวันที่ 8 ต.ค. 67 จากข้อมูลเบื้องต้นจำนวน 338,391 คริวเรือน วงเงิน 3,045.519 ล้านบาท*. [Status update]. Facebook. https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid0PmovQsh2YP7n62BqvMjZgvu6SXcURLiyK6r6xbRxwWt8XMC53SAMHPTshEAjkoo4l&id=100077279486249
- กนกกาญจน์ บุญเปี่ยม. (2565). *แนวทางการจัดเก็บภาษีเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ สำหรับการจัดการเพื่อบรรเทาความเสียหายของทรัพย์สินอันเกิดจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ*. Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD) . <https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/8212/>

- ปณิตตา ตันวัฒนะ. (2563). *การรู้-รับ-ปรับ-ฟื้นของชุมชนจากภัยพิบัติ*. สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. https://eric.chula.ac.th/eric2020/Ebook/2020_001_CDR_DrPuntita.pdf
- พระวิจิตร ญาณวโร. (2567). ทิศทางการบริหารงานท้องถิ่นไทยในอนาคต. *วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ*, 8(1), 122-132. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/bim/article/view/278237/186963>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. (2548). *พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548*. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. <https://www.nsc.go.th/royal-enactment/>
- สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2555). *มติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารราชการแผ่นดิน*. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. https://www.soc.go.th/wp-content/uploads/slkupload/v55_46.pdf
- สุรสีห์ บัวจันทร์, และสมบุญ ศรีสรริหิรัญ. (2567). เครื่องมือทางการคลังกับการจัดการสถานการณ์ในภาวะฉุกเฉิน. *วารสารวิชาการ การจัดการภาครัฐและเอกชน*, 6(3), 1-17. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/appm/article/view/267152/181836>